

Boeierschuit Vrede Best: 141 jaar onder zeil

In 1930 werd de koop gesloten: voor twee schilderijen en driehonderd gulden contant werd de jonge kunstenaar Frans Berntsen eigenaar van een boeierschuit. Hij zwierf er vijftig jaar mee door Nederland. Maar ook voor en na die episode kende het voormalige beurtschip een interessante historie, waaraan nieuwe eigenaars mee kunnen gaan schrijven. Door: Wim de Bruijn

Frans Berntsen was nog maar 28 jaar en pas enkele jaren afgestudeerd aan de Koninklijke Tekenaadademie in 's Hertogenbosch toen hij de koop sloot. Hij was al enige tijd op zoek naar een scheepje om met zijn aanstaande vrouw, al zwerfend door Nederland, een kunstenaarsleven op te bouwen. Een voormalig beurtscheepje met de naam *Vrede Best* van 12 meter lang bood uitkomst. De huidige eigenaren, Cees Bloemhof (71) en zijn vrouw Manje Dijkman, kennen die geschiedenis van de bij een groter publiek geliefde kunstschilder goed.

Anders dan Berntsen hadden Cees en Manje op hun beurt al een lange zeilcarrière achter de rug toen ze het scheepje achttien jaar geleden overnamen. Voorafgaand aan de *Vrede Best* voeren ze met de *Noarderling*, een IFKS-skûtsje in de kleine A-klasse, een skûtsje dat de originaliteitsprijs won. Cees nodigde ons uit om het unieke scheepje te bekijken in Balk waar de *Vrede Best* z'n thuishaven heeft. De boeierschuit meet

twaaft meter lang en de romp is 3,80 m breed, met zwaardklampen vier meter, en de diepgang is slechts 65 cm. Wat opvalt is de lange mast die 14 meter boven water uitsteekt. Om de brug bij het Tjeukemeer te passeren moeten Cees en Manje de mast tot de helft strijken, maar dat gaat, dankzij een flink contragewicht, moeiteloos, al moet het water dan niet te wild zijn.

Bekende beurtschipper

Precies veertig jaar geleden (in SdZ 1984.4 en 6) lichtte C.J.W. van Waning de doopceel van de *Vrede Best*. Hij kende de boeierschuit omdat de schipper zijn buurman was geweest in Ouderkerk a/d IJssel. De opdrachtgever was Arie Goudriaan (1854-1929), de buurman aan de andere kant. Arie's nieuwgebouwde ijzeren schip moest in 1883 zijn houten beurtschip uit 1841, eveneens *Vrede Best* genaamd, gaan vervangen. Goudriaan voer er bijna twintig jaar mee, daarna ging de boeier naar zijn neef Kees Goudriaan, die

grote foto links: De *Vrede Best* anno nu met een rif in het grootzeil

boven: Schipper Kees Goudriaan nam het schip over van zijn oom. Is het model achter hem soms de voorganger van de ijzeren boeierschuit?

onder: De fraaie lijnen van de boeierschuit

het ijzeren schip op zijn beurt in 1906 weer verkocht aan Piet Groenendijk en zelf verder ging met een motorscheepje.

De naam werd nu gewijzigd in *Vertrouwen*. Piet was met zijn zoon Cornelis een bekende beurtschipper op Rotterdam. Daarnaast begonnen de jongere zonen van Piet met een wagen, en varende op de Lekboot, een bodedienst op Rotterdam. Er viel, nadat er steeds meer vrachtwagens kwamen, geen droog brood meer te verdienen met het beurtschip en in 1927 werd het verkocht. Het schip werd daarna enkele jaren als zandschip gebruikt en in 1929 verkocht aan Leen Jansen, die in Nieuw-Lekkerland het scheepswerfje "De Koophandel" had. De inmiddels zwaar verwaarloosde boeierschuit zou in deze crisistijd zijn gesloopt als niet een jonge kunstschilder zijn oog had laten vallen op haar fraaie lijnen.

Beurtschip

Maar eerst terug naar de tijd van de beurtvaart. Als beurtschip zonder motor, moest de beman-

ning alles zeilend doen, vandaar dat het een handzaam schip moest zijn. Om zoveel mogelijk laadruimte te hebben werd de mast zo ver mogelijk naar voren geplaatst. In de verslagen als beurtschip staat te lezen dat 's zomers een grote fok op een meterslange botteloef werd gevoerd en vaak ook nog een kleine kluiver op een kluiverboom. Dat was niet alleen voor meer snelheid, maar wellicht ook om de loefgierigheid te beperken. De giek steekt vandaag de dag een meter achter het roer uit, dat levert een grootzeil van maar liefst 60 m² op. Oud-eigenaar René Reijnen vertelde me dat hij altijd al snel een rif in het grootzeil zette om het schip minder loefgierig te maken. Het is frappant dat ze in de zeiltijd niets aan de zwaardophanging deden, want je blijft toch niet met een loefgierig schip zeilen! Met licht weer is zoveel zeil natuurlijk wel prettig, omdat je dan snel en goed kunt manoeuvreren. Het beurtschip had een enkele luikenkap achter de mast waarbij de houten luiken werden afgedekt met een dekkleed, vastgezet met wigen op de den. Als de schipper en zijn knecht de thuishaven niet op tijd konden bereiken, sliep de schipper in de bollestal onder het helmhout en de maat in een zeilkooi in het vooronder.

Kunstschilder Frans Berntsen

Zoals gezegd had het niet veel gescheeld of de ijzeren boeierschuit was gesloopt. Gelukkig liet kunstschilder Frans Berntsen zijn oog erop vallen. Toen waren wel de luikenkap, mast en rondhouten, alsmede de zwaarden verdwenen en die moesten opnieuw worden aangeschaft. De nieuwe luikenkap werd dusdanig hoger gemaakt dat er sprake was van een roef. Het jonge echtpaar wilde 's zomers aan boord gaan wonen. Nadat alles weer vaarklaar was gemaakt, werd de romp wit geschilderd met Japanlak. Ineens was het voormalige beurtscheepje een jachtboeierschuit! De naam werd weer gewijzigd, nu in *St. Lucas*, de naam van de schutspatroon der kunstschilders. Hoewel aanvankelijk alles op de zeilen ging, hetgeen ook wel eens schade tot gevolg had, schafte Berntsen in 1933 een buitenboordmotor voor zijn bijboot aan, zodat hij met het schip bij windstille een haven binnen kon varen. Vlak voor de oorlog werd een 10 pk Penta motor ingebouwd.

Oorlogsjaren

Zelfs tijdens de oorlog werd nog wel gevaren, hoewel ze tegen het eind van de oorlog het schip aftuigden en in de winter van 1944 naar Driel brachten om uiteindelijk in de Loonsche Waard de bevrijding af te wachten. Die voorgaande jaren voeren ze door Nederland en Berntsen verkocht regelmatig de schilderijen die hij aan boord maakte. Zo hadden ze voldoende inkom-

sten om in hun levensonderhoud en dat van het schip, te voorzien.

Na de oorlog voeren ze naar Arnhem waar mast, rondhouten, zeilen en zwaarden waren ondergebracht. De mast was echter te veel beschadigd door granaatscherven en de zeilen had de boer, waar alles was verstopt, gebruikt voor noodreparaties, terwijl de boerin van het dunne doek van de jager kleding had gemaakt; men had niet verwacht dat Berntsen ooit terug zou komen.

Het varensleven begon weer

In de zomer van 1947 was alles weer vaarklaar en kon het zeilend zomerverblijf, tevens atelier en varende expositieruimte, weer van start en als eerste voeren ze naar Antwerpen waar ook de kunsthandel weer voorzichtig was gaan bloeien. Het echtpaar wilde eigenlijk voorgoed aan de

boven: Stadsgezicht van Enkhuizen door Frans Berntsen geschilderd vanaf het Krabbersgat

midden, links: Frans zorgde 50 jaar voor de schuit die in die periode de naam *St. Lucas* droeg

rechts: Berntsen onderhield zijn schip goed

links onder: *St. Lucas* op de rivier. Let op de ver naar voren geplaatste mast, het schip was nogal loefgierig

wal wonen en het duurde tot 1950 voordat in Vreeland een huis aan de Vecht en een ligplaats voor de *St. Lucas* kon worden gebouwd. In 1952 maakten ze, met hun inmiddels twintigjarige zoon een tocht naar de Oostzee. Op de terugweg werd bij de werf van Bultjer in Ditzum een fraai eikenhouten interieur gemaakt. Compleet met eikenhouten tafel, stoelen, veel kasten en een dito vloer. Het werd toen helemaal een boeierjacht in plaats van een boeierschuit!

Revisie

In 1955 was de ruim zeventig jaar oude boeierschuit aan een grondige revisie toe. Op de werf "Vahali" van Van Hasselt bij Gendt in Gelderland waar veel zeilende vrachtschepen werden verbouwd tot motorschip, werden de eikenhouten berghouten, de strijklampen, kluisborden en berentanden vernieuwd. Het braadspil voor de stalen ankerkabel werd vervangen door een ankerlier met ketting. Tevens werd de kleine stuurkuip vergroot tot een ruime bollestaal met eikenhouten banken rondom.

De familie Berntsen verhuisde naar Nijmegen, waar het schip 's winters in de Loonse Waard in

boven: Reclame voor de Stichting Boeierschuit *Vrede Best* die de roef en het interieur zou wegslopen

links boven: Bij Berntsen en Reijnen was het achterschot nog van hout. Hier de vrouw van René met de twee kinderen

midden: Achter het zoontje van René is een klein deel van de eikenhouten betimmering zichtbaar die Berntsen had laten aanbrengen

onder: Nadat de stichting eerst de roef had verwijderd plaatste Atsma 15 jaar later weer een kleine roef voor een kombuis en een toilet met stahoogte

jachthaven "De Batavier" in Niftrik kon overwinteren. Zoon Ad studeerde aan de Jan van Eyckacademie in Maastricht en slaagde met grote lof en kreeg een prijs in de vorm van een studiereis naar Italië. Tijdens zijn verblijf in Italië kreeg hij een hersenvliesontsteking en overleed in 1958. Vader en moeder Berntsen bleven 's zomers toch doorvaren en er werden regelmatig schilderijen gemaakt en verkocht. De zomerreizen werden echter steeds korter en de zeilen werden steeds minder vaak gehesen. In 1981 overleed Frans Berntsen na een kort ziekbed.

Pijn in het hart

Oudere Spiegellezers zullen zich de naam van René Reijnen nog wel herinneren. Hij schreef voor de Spiegel een aantal artikelen die hij zelf prachtig illustreerde. René is van beroep illustratief tekenaar die zijn hele werkzame leven archeologische vondsten in tekening bracht, verbonden aan de universiteit van Nijmegen. Dat doet hij nu, na zijn pensionering, overigens nog steeds. In zijn jonge jaren had René zijn bootje ook in jachthaven "De Batavier" liggen. Hij was een stille bewonderaar van de boeierschuit. Toen het schip te koop kwam, kon hij het in 1981

met behulp van de havenmeester van mevrouw Berntsen kopen.

René paste het tuig aan, deed nog meer aanpassingen en schilderwerk en zo kon er in 1982 weer met de *St. Lucas* worden gezeild. Dat deed René dan ook regelmatig met zijn gezin. Na een kleine tien jaar moest hij, met pijn in zijn hart, het schip alweer verkopen, het kostte hem te veel aan tijd en geld om alles in goede conditie te houden. Maar spijtig vond hij het wel: 'Ik had het schip eigenlijk nooit moeten verkopen.'

In Ouderkerk aan de IJssel vonden de verkoopplannen echter een gewillig oor bij ir. J.C. Goudriaan; het oude familieschip was te koop! Samen met het bestuur van de Van Wanings-Stichting onderzocht hij de mogelijkheden. Er werd een (nieuwe) stichting *Vrede Best* opgericht met als doel de instandhouding van het schip. Dankzij een soepele lening van de Amrobank in Gouda kon het schip in 1988 worden aangekocht, mede omdat René Reijnen een schappelijke prijs vroeg.

Sloopwerk

Om het schip in stand te kunnen houden moest het worden verhuurd. Voor dat doel werd – tot ontsteltenis van René – de fraaie eikenhouten betimmering verwijderd. Alles werd eruit gesloopt, het prachtige interieur en de bijpassende meubels en het door Berntsen zelfontworpen messing hang- en sluitwerk verdween, ja zelfs het originele mast- en giekbeslag, het roer en de originele zwaarden. De doelstelling van de stichting was: "Het in stand houden van de ijzeren boeierschuit de 'Vrede Best', hetzij als boeierjacht, hetzij in haar oorspronkelijke staat als beurtschip". Kennelijk neeg men vooral naar de laatste zin in de doelstelling. Wellicht was dat ook de tijdgeest: varend erfgoed werd 'terug gerestaureerd naar bouwstaat', zonder acht te slaan op het gebruik in de jaren daarna. Het is een paradigma dat de laatste jaren sterk aan verandering onderhevig is.

Ideaal

Na 15 jaar lag het schip toch weer te koop omdat de stichting geen kans meer zag het schip in de vaart te houden. In 2003 ging het schip naar dhr. Atsma in Zwartsluis en er werd direct ingrijpend verbouwd. De achterste luiken werden verwijderd en vervangen door een stalen roef met stahoogte. Ook in het toilet, tegen het kuipschot en de kombuis was nu stahoogte.

Zo'n roef hoort in feite echt niet op een originele boeierschuit, als je het volgens de letter van originaliteit bekijkt. Als het moet kan hij er ook zo weer af. Ga je het uit oogpunt van het huidige gebruik bekijken, dan is die roef bijzonder praktisch. Die zou je, met de huidige wensen aan comfort in gedachten, niet willen missen.

boven links: Impressie van het huidige interieur, met in het middenschip een slaapplaats, onder het lagere voordek zijn uiteraard nog meer plaatsen

rechts: de kombuis bevindt zich onder het roefje zodat je daar stahoogte hebt, net als in het toilet aan de tegenoverliggende zijde

midden: De kuip nu met stalen banken. Het openstaande luik is de toegang naar de motorkamer

onder, rechts: Een volle boot tijdens de familie-reünie van de Goudriaanen

inzetje: Cees en Manje met scheepshond

onderaan: De boeierschuit in Friesland onder beheer van Cees en Manje

Dan, in 2006, komen de huidige eigenaren, Cees Bloemhof en Manje Dijkman in beeld. Toevallig is Manje ook kunstschilder. In het vooronder richt ze vaak een eenvoudig atelier in, dat doet direct weer denken aan Frans Berntsen. Het helpt enorm voor het licht dat je dan het luik nog kunt open leggen waar de mastvoet met contragewicht in kantelt.

Reünie

In het voorjaar van 2012 worden Cees en Manje benaderd door ir. Frans Goudriaan, de achterkleinzoon van de eerste eigenaar, met het idee om een bijeenkomst te organiseren voor drie generaties Goudriaan. Dit om het 130-jarige bestaan van de *Vrede Best* te vieren. Op 22 september 2012 verschijnen er zo'n veertig leden van de familie, die in ploegen een zeiltochtje maken op het Sloternmeer. Ze zijn uiteraard verbaasd het schip na zoveel jaar nog in zo'n goede conditie aan te treffen. Dat was uiteindelijk niet alleen te danken aan de beurtschippers – de Goudriaans en de Groenendijken – die hun schip goed verzorgden, maar vooral ook aan Frans Berntsen, René Reijnen, dhr Atsma, Cees

Bloemhof en Manje Dijkman. Voor de huidige eigenaars gaan de jaren echter tellen, zij zijn nu op zoek naar nieuwe rentmeesters die voor dit 141 jaar oude schip willen zorgen. Want eigenaar van varende erfgoed ben je nooit echt, je mag ervoor zorgen, en in ruil daarvoor mag je ervan genieten en de complimenten van toeschouwers in ontvangst nemen. De *Vrede Best* is geen luxe jacht, maar een schip waar je wel heel veel plezier aan kunt beleven en ideaal voor een jong gezin dat graag zeilt en handig genoeg is om het zelf te onderhouden. Daar is ook de redelijke vraagprijs op gebaseerd.

Geïnteresseerd? Neem dan contact op met Cees Bloemhof, tel. 06 428 032 36 of mail naar cmbloemhof@hotmail.com